

PRAWO AUTORSKIE

W UTWORACH ZBIOROWYCH

BŁAŻNICE. POCZĄTEK
Adwokat Karolina Szulc Nagłowska
www.mecenas.biz

PRZEDMIOT PRAWA AUTORSKIEGO

1. Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (**utwór**).

2. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są **utwory**:

(...)

7) muzyczne i słowno-muzyczne;

8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne;

9) audiowizualne (w tym filmowe).

UTWÓR

- Jest emanacją osobowości twórcy, który wychodzi z pewnych "danych", następnie przekształca je i nadaje im określoną „formę”.
- Indywidualne w tym sensie, że pokazuje, w jaki sposób twórca postrzega otaczający go świat, stanowi odzwierciedlenie przeżyć twórcy.
- Utwór ma być ustalony, co oznacza, że twórca nadał utworowi postać, z którą mogła się zapoznać przynajmniej jedna osoba poza samym twórcą. Postać ta może być dowolna, nawet nietrwała.

UTWÓR cd

- Przekaz intelektualny, którego ochrona jest niezależna od przedmiotu materialnego, który umożliwia percepcję utworu, ale jej nie warunkuje.
- Oryginalny, indywidualny a nie odtwórczy, szablonowy - swobody dokonywania wyborów.
- Wykonywany jedynie przez człowieka, zatem poza zakresem ochrony pozostają inne efekty czy przejawy zachowań np. zwierząt, przyrody czy urządzeń.
- Objęty ochroną jest jedynie rezultat, nie zaś sam proces.

OCHRONA UTWORU

Ochroną objęty może być wyłącznie sposób wyrażenia.

Nie są objęte ochroną:

- odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz
- koncepcje matematyczne.

Utwór jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili ustalenia, chociażby miał postać nieukończoną.

Ochrona przysługuje twórcy niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności.

OCHRONA UTWORU cd.

- O ustaleniu można mówić wówczas, gdy istnieje możliwość zapoznania się z utworem przez inne osoby niż twórca.
- Może mieć charakter, formę jednorazową, to jednak wystarczy dla objęcia go ochroną: koncert muzyczny, performance, wygłoszenie wykładu, improwizacja poetycka.
- Wartość może być rozumiana dwojako: albo jako wartość wewnętrzna, czyli poziom dzieła, albo jako jego wartość w obrocie, czyli wartość handlowa. Ani jedna, ani druga jednak nie mają znaczenia dla prawa autorskiego.

Przykład

- Marina Abramović, w 2010 r. stworzyła projekt "Artystka jest obecna", przesiedziała 786 godzin nieruchomo na krześle w nowojorskim muzeum sztuki nowoczesnej MoMA.
- Pół miliona ludzi odwiedziło muzeum, projekt zaś stał się głośnym wydarzeniem artystycznym.
- Mamy do czynienia jedynie z nieochronioną ideą, lecz nie z utworem.

Wymogi formalne dla powstania utworu

- Zgodnie z Konwencją berneńską o ochronie dzieł literackich i artystycznych z 9.9.1886 r., przejrzaną w Berlinie 13.11.1908 r. i w Rzymie 2.6.1928 r. (Dz.U. z 1935 r. Nr 84, poz. 515 ze zm.) polska ustawa nie wymaga spełnienia żadnych formalności dla uzyskania ochrony.
- Ochrona powstaje z mocy prawa, niezależnie od zamiaru, chęci twórcy, podpisania utworu, zadeklarowania objęcia go ochroną autorskoprawną, zgłoszenia do odpowiedniej organizacji zbiorowego zarządzania itd.

TWÓRCA

- Prawo autorskie przysługuje **twórcy**, o ile ustawa nie stanowi inaczej.
- Domniemywa się, że twórcą jest osoba, której nazwisko w tym charakterze uwidoczniiono na egzemplarzach utworu lub której autorstwo podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek inny sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu.

WSPÓŁTWÓRCY

- Współtwórcom przysługuje prawo autorskie wspólnie. Domniemywa się, że wielkości udziałów są równe.
- Każdy ze współtwórców może żądać określenia wielkości udziałów przez sąd, na podstawie wkładów pracy twórczej.
- Każdy ze współtwórców może wykonywać prawo autorskie do swojej części utworu mającej samodzielne znaczenie, bez uszczerbku dla praw pozostałych współtwórców.

KTO JEST WSPÓŁTWÓRCĄ?

- Charakterystyczne jest tylko, że utwór jest dziełem będącym wynikiem wspólnego wkładu twórczego jego autorów.
- SN przyjął, iż: "każda współtwórczość zakłada czynny udział kilku osób w procesie twórczym, w wyniku którego powstaje wspólne dzieło stanowiące owoc działalności duchowej współtwórców".
- Bez znaczenia pozostaje zastosowanie "wysokiego stopnia wiedzy fachowej, zręczności i inicjatywy osobistej".

KTO JEST WSPÓŁTWÓRCĄ cd?

- „Ewentualnie mniejszy lub mniej widoczny wkład powoda w powstanie dzieła wspólnego nie ma jednak wpływu na zakres jego uprawnień, istota zagadnienia bowiem zasadza się na tym, aby wkład ten był twórczy. Istotą każdej wspólnej pracy, a więc i pracy twórczej, jest to, że każdy ma swój udział w jej powstaniu”.

CZEGO MOŻNA DOCHODZIĆ W SĄDZIE?

- Do wykonywania prawa autorskiego do całości utworu potrzebna jest zgoda wszystkich współtwórców. W przypadku braku takiej zgody każdy ze współtwórców może żądać rozstrzygnięcia przez sąd, który orzeka uwzględniając interesy wszystkich współtwórców.
- Każdy ze współtwórców może dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia prawa autorskiego do całości utworu. Uzyskane świadczenie przypada wszystkim współtwórcom, stosownie do wielkości ich udziałów.

UTWÓR PRACOWNICZY

- Jeżeli ustawa lub umowa o pracę nie stanowią inaczej, pracodawca, którego pracownik stworzył utwór w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy, nabywa z chwilą przyjęcia utworu autorskie prawa majątkowe w granicach wynikających z celu umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron.

OSOBISTE PRAWA AUTORSKIE

- chronią szczególną więź twórcy z utworem,
- przez co realizowane są jego interesy niemajątkowe,
- nie mogą zostać przeniesione na osoby trzecie.

MAJĄTKOWE PRAWA AUTORSKIE

Twórcy przysługuje wyłączne prawo do:

- korzystania z utworu i
- rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji oraz
- do wynagrodzenia za korzystanie z utworu.

Autorskie prawa majątkowe **są zbywalne**, gdyż mogą być przedmiotem obrotu.

Wygasają z upływem lat siedemdziesięciu (od śmierci twórcy, a do utworów współautorskich - od śmierci współtwórcy, który przeżył pozostałych).

WYNAGRODZENIE TWÓRCY

Art. 43

- Jeżeli z umowy nie wynika, że przeniesienie autorskich praw majątkowych lub udzielenie licencji nastąpiło nieodpłatnie, twórca przysługuje prawo do wynagrodzenia.
- Jeżeli w umowie nie określono wysokości wynagrodzenia autorskiego, wysokość wynagrodzenia określa się z uwzględnieniem zakresu udzielonego prawa oraz korzyści wynikających z korzystania z utworu.

WYNAGRODZENIE TWÓRCY cd

Art. 44

- W razie rażącej dysproporcji między wynagrodzeniem twórcy a korzyściami nabywcy autorskich praw majątkowych lub licencjobiorcy, twórca może żądać stosownego podwyższenia wynagrodzenia przez sąd.

WYNAGRODZENIE ZALEŻNE OD WPŁYWÓW

Art. 47

Jeżeli wynagrodzenie twórcy zależy od wysokości wpływów z korzystania z utworu, twórca ma prawo do otrzymania informacji i wglądu w niezbędnym zakresie do dokumentacji mającej istotne znaczenie dla określenia wysokości tego wynagrodzenia.

OCHRONA OSOBISTYCH PRAW AUTORSKICH

Art. 78

Żądanie zaniechania

- Twórca, którego autorskie prawa osobiste zostały zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania.
- W razie dokonanego naruszenia może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do **usunięcia jego skutków**, w szczególności aby złożyła publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i formie.

OCHRONA OSOBISTYCH PRAW AUTORSKICH cd

- Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią **sumę pieniężną tytułem zadośćuczynienia** za doznaną krzywdę lub - na żądanie twórcy - zobowiązać sprawcę, aby uiścił odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny.

OCHRONA MAJĄTKOWYCH PRAW AUTORSKICH

Autor może żądać od osoby, która naruszyła te prawa:

- zaniechania naruszania;
- usunięcia skutków naruszenia;
- naprawienia wyrządzonej szkody:
 - a) na zasadach ogólnych albo
 - b) poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej dwukrotności, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione - trzykrotności stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu;
- wydania uzyskanych korzyści.

ARTYSTYCZNE WYKONANIE

- Każde artystyczne wykonanie utworu lub dzieła sztuki ludowej pozostaje pod ochroną niezależnie od jego wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia.
- Artystycznymi wykonaniami, w rozumieniu ust. 1, są w szczególności: działania aktorów, recytatorów, dyrygentów, instrumentalistów, wokalistów, tancerzy i mimów oraz innych osób w sposób twórczy przyczyniających się do powstania wykonania.

PRAWA ARTYSTY WYKONAWCY

1) do ochrony dóbr osobistych, w szczególności w zakresie:

- wskazywania go jako wykonawcy, z wyłączeniem przypadków, gdy pominięcie jest zwyczajowo przyjęte,
- decydowania o sposobie oznaczenia wykonawcy, w tym zachowania anonimowości albo posłużenia się pseudonimem,
- sprzeciwiania się jakimkolwiek wypaczeniom, przeinaczeniom i innym zmianom wykonania, które mogłyby naruszać jego dobre imię;

2) do korzystania z artystycznego wykonania i rozporządzania prawami do niego.

WYNAGRODZENIE ARTYSTY WYKONAWCY

- Artyście wykonawcy służy prawo do wynagrodzenia za korzystanie z artystycznego wykonania lub za rozporządzanie prawami do takiego wykonania określone w umowie albo przyznane w przepisach ustawy.
- W przypadku nadawania, reemitowania lub odtwarzania artystycznego wykonania za pomocą wprowadzonego do obrotu egzemplarza, artyście wykonawcy przysługuje prawo do stosownego wynagrodzenia.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ KARNA

Art. 115

Plagiat i inne naruszenia praw

- Kto przywłaszcza sobie autorstwo albo wprowadza w błąd co do autorstwa całości lub części cudzego utworu albo artystycznego wykonania podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.
- Tej samej karze podlega, kto rozpowszechnia bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy cudzy utwór w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystyczne wykonanie albo publicznie zniekształca taki utwór, artystyczne wykonanie, fonogram, wideogram lub nadanie.